

Vec C-227/89

Ludwig Rönsfeldt

proti

Bundesversicherungsanstalt für Angestellte

(Návrh na začatie konania o prejudiciálnej otázke od Sozialgericht Stuttgart)

(Sociálne zabezpečenie – Nariadenie (EHS) č. 1408/71 – Dôchodkové nároky nadobudnuté v členskom štáte pred jeho pristúpením do Spoločenstva)

*Sociálne zabezpečenie pre migrujúcich pracovníkov – Ustanovenia Spoločenstva – Náhrada dohovorov o sociálnom zabezpečení medzi členskými štátmi – Obmedzenie – Zachovanie výhod poskytovaných predtým kombinovaným účinkom vnútroštátneho práva a medzinárodných dohovorov
(Zmluva o EHS, články 48 odseky 2 a 51; nariadenie Rady č. 1408/71, články 6 a 7)*

**ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (Šiesta komora)
zo 7. februára 1991**

(Jazyk konania:: nemčina)

Vo veci C-227/89 ,

POSTÚPENIE Súdnemu dvoru podľa článku 177 Zmluvy o EHS od Sozialgericht Stuttgart na predbežné rozhodnutie v konaní pred týmto súdom medzi

Ludwig Rönsfeldt, so sídlom v Stuttgarte,

a

Bundesversicherungsanstalt für Angestellte, Berlín,

aby rozhodol v prejudiciálnej otázke týkajúcej sa výkladu nariadenia Rady (EHS) č. 1408/71 zo 14. júna 1971 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov a ich rodiny, pohybujúcich sa v rámci Spoločenstva (Ú. v. ES L 149 s. 2),

SÚDNY DVOR (Šiesta komora)

v zložení: predseda komory: G. F. Mancini, sudcovia: T. F. O' Higgins, M. Díez de Velasco, C. N. Kakouris a F. A. Schockweiler,

generálny advokát: M. Darmon
tajomník: V. Di Bucci, referent,

so zreteľom na písomné pripomienky, ktoré predložili:

p. Rönfeldt, žalujúca strana v hlavnom konaní, v zastúpení: A. Klinger, Rechtsanwalt, Stuttgart,

Bundesversicherungsanstalt für Angestellte, žalovaná strana v hlavnom konaní, v zastúpení: T. Herrmann, Leitender Verwaltungsdirektor, splnomocnený zástupca,

Rada Európskych spoločenstiev, v zastúpení: M. Arpio, referent jej právneho oddelenia, splnomocnený zástupca,

Komisia Európskych spoločenstiev, v zastúpení: K. Banks, člen jej právneho oddelenia, za právnej pomoci: B. Schulte, Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Sozialrecht, splnomocnení zástupcovia,

so zreteľom na Správu z vypočutia ,

po vypočutí ústnych zdôvodnení Bundesversicherungsanstalt, v zastúpení: Holger Möbius, Verwaltungsobererrat, splnomocnený zástupca, Rady, v zastúpení: R. Frohn, člen jej právneho oddelenia, a M. Arpio, a Komisie, v zastúpení: B. Schulte, na pojednávaní 25. októbra 1990,

po vypočutí stanoviska generálneho advokáta na zasadaní 12. decembra 1990,

vyhlásil tento

Rozsudok

1. Uznesením z 9. februára 1989, ktoré bolo doručené Súdnemu dvoru 18. júla 1989, Sozialgericht Stuttgart postúpil Súdnemu dvoru na predbežné rozhodnutie podľa článku 177 Zmluvy o EHS otázku týkajúcu sa výkladu niektorých ustanovení nariadenia Rady (EHS) č. 1408/71 zo 14. júna 1971 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov a ich rodiny pohybujúcich sa v rámci Spoločenstva (Ú. v. ES L 149 s.2) a článkov 48 odsek 2 a 51 Zmluvy o EHS.
2. Otázka vznikla v konaní medzi p. Rönfeldtom a Bundesversicherungsanstalt für Angestellte (Spolková poisťovňa pre zamestnancov) v súvislosti s výpočtom jeho starobného dôchodku.
3. Pán Rönfeldt, nemecký štátny príslušník so sídlom v Spolkovej republike Nemecko, platil príspevky podľa nemeckého systému starobného dôchodkového poistenia od roku 1941 do 1957. Potom pracoval v Dánsku až do roku 1971; počas tohto času platil príspevky podľa dánskeho systému sociálneho zabezpečenia. Odvtedy pracuje v Nemecku a preto podlieha povinnému poisteniu.

4. Z dokumentov predložených Súdnemu dvoru je zrejmé, že dôchodkový vek v Dánsku a v Nemecku nie je rovnaký. Dôchodkový vek v Dánsku je 67 rokov, zatiaľ čo v Nemecku je to 65 rokov s možnosťou predčasného odchodu do dôchodku vo veku 63 rokov. Podľa odseku 25 Angestelltenversicherungsgesetz (Zákon o poistení zamestnancov):

„(1) Starobný dôchodok sa priznáva na žiadosť poistenca, ktorý dovŕšil vek šesťdesiat tri rokov ... za predpokladu, že bola dosiahnutá čakacia doba pre vznik nároku uvedená v prvej vete pododseku 7.

...

(7) ...čakacia doba pre vznik nároku sa dosiahne po skončení obdobia 35 rokov poistenia, ktoré zahŕňa aspoň 180 kalendárnych mesiacov ...“

5. Keď p. Rönfeldt mal dosiahnuť 63 rokov, podnikol kroky na získanie predčasného starobného dôchodku, ako umožňuje nemecká legislatíva. Nemohol to však urobiť, pretože podľa Bundesversicherungsanstalt für Angestellte príspevky platené v Dánsku nie je možné zohľadniť pre výpočet dôchodkových nárokov v Nemecku, kým žiadateľ nedosiahne všeobecnú zákonom stanovenú hranicu podľa dánskeho práva, a to 67 rokov.

6. Pán Rönfeldt začal konanie na zrušenie rozhodnutia pred Sozialgericht Stuttgart s argumentovaním, že bez ohľadu na dôchodkový vek stanovený dánskou legislatívou sa pri výpočte nemeckého dôchodku musia zohľadniť obdobia platenia príspevkov v Dánsku. Na podporu tohto argumentu citoval dohovor o sociálnom poistení uzatvorený medzi Spolkovou republikou Nemecko a Dánskym kráľovstvom 14. augusta 1953, ktorý uvádza, že obdobia poistenia v Dánsku sa musia zohľadniť nielen v súvislosti s dosiahnutím čakacej doby pre vznik nároku, ale aj pri výpočte nemeckého starobného dôchodku.

7. Žalovaná inštitúcia tvrdila, že obdobia poistenia v Dánsku sa môžu zohľadniť len za účelom určenia čakacej doby pre vznik nároku a podmienok upravujúcich dôchodkový nárok. Ďalej tvrdila, že žalujúca strana sa nemôže opierať o nemecko-dánsky dohovor z toho dôvodu, že nariadenia Spoločenstva o sociálnom zabezpečení nahradili dohovory medzi členskými štátmi.

8. Sozialgericht v svojom uznesení, ktorým postúpil vec Súdnemu dvoru, najprv vyjadruje pochybnosti o tom, či podľa práva Spoločenstva sú platné ustanovenia prijaté členskými štátmi, ktoré ustanovujú rozličné vekové hranice pre začiatok nároku na ich príslušné starobné dávky.

9. Na základe týchto pochybností vnútroštátny súd rozhodol o prerušení konania a postúpení tejto otázky Súdnemu dvoru na predbežné rozhodnutie:

“Je nariadenie (EHS) č. 1408/71 v spojení s odsekom 25 Angestelltenversicherungsgesetz (Zákon o poistení zamestnancov) zlučiteľné s článkom 48 odsek 2 a článkom 51 Zmluvy o EHS?“

10. Odkazuje sa na správu pre pojednávanie na plnšie prihliadnutie skutočností prípadu pred vnútroštátnym súdom, na konanie a písomné zdôvodnenia predložené Súdnemu dvoru, ktoré sú spomenuté alebo prediskutované v ďalšom, len pokiaľ je to potrebné pre zdôvodnenie Súdného dvora.
11. Na úvod treba pripomenúť, že podľa článku 177 Zmluvy o EHS neprináleží Súdnemu dvoru rozhodovať o zlučiteľnosti ustanovení vnútroštátneho práva so zmluvou. Súdny dvor je však príslušný poskytnúť vnútroštátnemu súdu všetky také záležitosti týkajúce sa výkladu práva Spoločenstva, ktoré umožnia tomuto súdu rozhodnúť o otázke zlučiteľnosti v prípade, ktorý mu bol predložený.
12. So zreteľom na pochybnosti, v súvislosti so zlučiteľnosťou vnútroštátnych zákonov ustanovujúcich rozličné vekové hranice pre odchod do dôchodku s právom Spoločenstva, treba poznamenať, že Súdny dvor dôsledne konštatoval (pozri menovite rozsudok z 5. júla 1988 vo veci 21/87 *Bosowitz* (Zb. rozh. ESD 3715, odsek 23), že nariadenie č. 1408/71 neustanovuje spoločný systém sociálneho zabezpečenia, ale umožňuje existenciu rôznych vnútroštátnych systémov. Ako Súdny dvor ďalej konštatoval pri viacerých príležitostiach (pozri menovite rozsudok z 15. januára 1986 vo veci 41/84 *Pinna* (Zb. rozh. ESD1, odsek 20), článok 51 ponecháva existenciu rozdielov medzi systémami sociálneho zabezpečenia členských štátov a teda aj rozdielov v právach osôb pracujúcich v členských štátoch. Z toho vyplýva, že podstatné a procesné rozdiely medzi systémami sociálneho zabezpečenia jednotlivých členských štátov nie sú ovplyvnené článkom 51 zmluvy.
13. Pokiaľ ide o zahrnutie období poistenia, ktoré pracovníci dosiahnu v iných členských štátoch, je pravdou, že podľa článkov 16 a 17 Dohovoru o sociálnom zabezpečení uzatvoreného medzi Spolkovou republikou Nemecko a Dánskym kráľovstvom 14. augusta 1953 Nemci, ktorí bývali v Dánsku a dosiahli obdobia poistenia v Spolkovej republike Nemecko, mali nárok na zohľadnenie až 15 rokov bývania v Dánsku pri výpočte nemeckého starobného dôchodku.
14. Z článku 6 nariadenia č. 1408/71 je jasné, že okrem výnimiek podľa článkov 7, 8 a 46 odsek 4 nariadenie nahrádza ustanovenia akéhokoľvek dohovoru o sociálnom zabezpečení zaväzujúceho dva alebo viac členských štátov, pokiaľ ide o osoby a záležitosti, ktoré zahŕňa. Pretože ustanovenia nemecko-dánskeho dohovoru nie sú zahrnuté v týchto výslovných výnimkách, nemohli sa ďalej uplatňovať na dávky po nadobudnutí účinnosti nariadenia č. 1408/71 v Dánsku. Tieto ustanovenia nemecko-dánskeho dohovoru boli preto s účinnosťou od 1. apríla 1973 nahradené pravidlami práva Spoločenstva obsiahnutými v nariadení.
15. Preto otázkou je, či a ako právo Spoločenstva vyžaduje, aby sa zohľadňovali obdobia poistenia dosiahnuté v Dánsku a príspevky, ktoré tam boli zaplatené pred nadobudnutím účinnosti nariadenia č. 1408/71 v tejto krajine po jej pristúpení do spoločenstiev za účelom priznania starobného dôchodku v inom členskom štáte.
16. Podľa článku 94 odsek 2 nariadenia č. 1408/71 „všetky obdobia poistenia, a ak je to vhodné, všetky obdobia zamestnania alebo bydliska dosiahnuté podľa legislatívy členského štátu pred dátumom nadobudnutia účinnosti tohto nariadenia sa zohľadnia na určovanie nárokov na dávky podľa tohto nariadenia“. Z toho vyplýva, že v prípade

pred vnútroštátnym súdom sa na účely určenia dôchodkových nárokov v Nemecku musia zohľadňovať obdobia poistenia dosiahnuté podľa dánskej legislatívy pred dátumom, kedy nariadenie nadobudlo účinnosť v Dánsku.

17. Navyše článok 45 nariadenia č. 1408/71 vyžaduje, aby príslušná inštitúcia členského štátu, ktorého legislatíva podmieňuje nadobudnutie, zachovanie alebo znovunadobudnutie nároku na dávky dosiahnutím období poistenia, zohľadnila obdobia poistenia dosiahnuté podľa legislatívy akéhokoľvek členského štátu tak, akoby sa dosiahli podľa jeho vlastnej legislatívy.
18. Treba však dodať, že pokiaľ ide o výpočet výšky dôchodku, článok 46 nariadenia ustanovuje, že každá príslušná inštitúcia musí v súlade s jej legislatívou určiť výšku dávky, ktorá zodpovedá celkovej dĺžke období poistenia, ktoré sa zohľadňujú podľa takejto legislatívy.
19. Preto nariadenie č. 1408/71 neustanovuje, že obdobia platenia príspevkov dosiahnuté v jednom alebo viacerých členských štátoch sa majú pripočítvať za účelom zvýšenia výšky dôchodku k obdobiam platenia príspevkov dosiahnutým v členskom štáte, v ktorom sa žiada dôchodok. Teda obdobia poistenia dosiahnuté v rôznych členských štátoch sa sčítavajú len pre nadobudnutie nároku na dôchodok.
20. Z toho vyplýva, že na rozdiel od dohody podľa nemecko-dánskeho dohovoru sa obdobia poistenia dosiahnuté v Dánsku nemôžu zohľadňovať podľa článku č. 1408/71 na výpočet výšky dôchodku; táto výška sa určuje úmerne podľa období dosiahnutých podľa nemeckej legislatívy. Preto musíme pripustiť, že žalujúca strana stratí výhody sociálneho zabezpečenia, ktoré jej poskytoval dvojstranný dohovor medzi dvoma zúčastnenými členskými štátmi.
21. Za týchto okolností sa otázka, ktorú predložil Sozialgericht Stuttgart, musí chápať tak, že sa pýta, či strata výhod sociálneho zabezpečenia, ktorú utrpeli dotknutí pracovníci, pretože dohovory medzi členskými štátmi sa stali neúčinnými po nadobudnutí účinnosti nariadenia č. 1408/71, je zlučiteľná s článkami 48 odsek 2 a 51 zmluvy.
22. Súdny dvor v rozsudku *Walder* zo 7. júna 1973 (vec 32/72, Zb. rozh. ESD 599, odseky 6 a 7) v súvislosti s výkladom článkov 6 a 7 nariadenia č. 1408/71 rozhodol, že z týchto článkov je zrejmé, že nahradenie ustanovení dohovorov o sociálnom zabezpečení medzi členskými štátmi nariadením je svojím charakterom povinné a neumožňuje výnimky, okrem prípadov, ktoré sú výslovne uvedené v nariadení.
23. Napriek tomu je potrebné uvažovať o tom, či prípad, kedy takéto nahradenie má ten účinok, že stavia pracovníkov v súvislosti s niektorými ich právami do menej priaznivého postavenia, aké mali podľa predchádzajúceho systému, je zlučiteľný so zásadou voľného pohybu pracovníkov podľa článkov 48 až 51 zmluvy.
24. Ustanovenia nariadenia č. 1408/71 prijaté v súlade s článkom 51 zmluvy sa musia chápať z hľadiska cieľa tohto článku, ktorým je prispievať k zavedeniu čo najvyššej miery slobody pohybu pre migrujúcich pracovníkov – čo je zásada, ktorá je jednou zo základov Spoločenstva.

25. Článok 51 žiada Radu, aby prijala také opatrenia v oblasti sociálneho zabezpečenia, aké sú potrebné na poskytovanie slobody pohybu pre pracovníkov, a súčasne zabezpečila na účely nadobudnutia a zachovania nároku na dávku a výpočtu výšky dávky sčítanie všetkých období, ktoré sa zohľadňujú podľa zákonov rôznych krajín.
26. Podľa judikatúry Súdneho dvora (pozri menovite rozsudky z 24. októbra 1975 vo veci 24/75 *Petroni*, Zb. rozh. ESD 1149, odsek 13, z 25. februára 1986 vo veci 254/84 *De Jong*, Zb. rozh. ESD 671, odsek 15, a zo 14. decembra 1989 vo veci C-168/88 *Dammer*, Zb. rozh. ESD 4553, odsek 21) cieľ článkov 48 až 51 zmluvy by sa nedosiahol, keby pracovníci kvôli presadzovaniu svojho práva na voľný pohyb mali stratiť výhody v oblasti sociálneho zabezpečenia, ktoré im v ktoromkoľvek prípade zaručuje legislatíva jedného členského štátu. Súdny dvor vo svojom rozsudku z 9. júla 1980 vo veci 807/79 (*Gravina*, Zb. rozh. ESD 2205, odsek 7) preto konštatoval, že uplatňovanie pravidiel Spoločenstva nemôže spôsobovať zníženie dávok priznaných na základe legislatívy jedného členského štátu.
27. Pri správnom výklade judikatúry „dávky priznané na základe legislatívy jedného členského štátu“ musia znamenať nielen dávky poskytované podľa samotného vnútroštátneho práva sformulovaného vnútroštátnymi zákonodarcami, ale aj dávky dostupné podľa ustanovení medzinárodných dohovorov o sociálnom zabezpečení platných medzi dvoma alebo viacerými členskými štátmi a zahrnutých do ich vnútroštátneho práva, ktoré majú ten účinok, že stavajú dotknutého pracovníka do priaznivejšieho postavenia, ako mu poskytujú ustanovenia Spoločenstva.
28. Akýkoľvek iný výklad jurisdikcie, ktorý neberie zreteľ na ustanovenia dohovorov medzi členskými štátmi, ktoré majú za následok väčšie výhody pre pracovníkov, ako sú dostupné podľa ustanovení Spoločenstva, by podstatne obmedzovali rozsah cieľov, ktoré sleduje článok 51, pretože pracovník, ktorý presadzuje svoje právo na slobodu pohybu, by sa ocitol v menej priaznivom postavení, ako keby toto právo nevyužíval.
29. Z vyššie uvedeného vyplýva, že odpoveďou na otázku postúpenú Súdnemu dvoru je, že články 48 odsek 2 a 51 Zmluvy o EHS sa musia vykladať ako vylučujúce stratu výhod sociálneho zabezpečenia pre dotknutých pracovníkov, ktorá by vyplynula z neuplatniteľnosti dohovorov platných medzi dvoma alebo viacerými členskými štátmi a zahrnutých do ich vnútroštátneho práva po nadobudnutí účinnosti nariadenia Rady (EHS) č. 1408/71.

K trovám

30. Trovy Rady a Komisie Európskych spoločenstiev, ktoré predložili Súdnemu dvoru pripomienky, sa nevracajú. Keďže toto konanie je, pokiaľ ide o strany hlavného konania, jedným z krokov v konaní pred vnútroštátnym súdom, rozhodnutie o trovách je záležitosťou tohto súdu.

Z týchto dôvodov

SÚDNY DVOR (Šiesta komora)

v konaní o otázke, ktorú mu postúpil Sozialgericht Stuttgart uznesením z 9. februára 1989, rozhodol:

Články 48 odsek 2 a 51 Zmluvy o EHS sa musia vykladať ako vylučujúce stratu výhod sociálneho zabezpečenia pre dotknutých pracovníkov, ktorá by vyplynula z neuplatniteľnosti dohovorov platných medzi dvoma alebo viacerými členskými štátmi a zahrnutých do ich vnútroštátneho práva po nadobudnutí účinnosti nariadenia Rady (EHS) č. 1408/71 zo 14. júna 1971 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov a ich rodiny pohybujúcich sa v rámci Spoločenstva.